

DAVRANIŞ BİLİMLERİ ve İLETİŞİM

TOPLUMSAL CİNSİYET - 1

YRD.DOÇ.DR. ÖZGÜR GÜLDÜ

- ▶ Herkesin kadınlar ve erkekler hakkında genel bir düşüncesi vardır:
 - Erkekler saldırgandır, mantıklıdır, araba tamirinden anlar vb...
 - Kadınlar kırılgandır, duygusaldır, ev işlerini daha iyi becerir vb...
- ▶ Bu fikirler ne kadar doğrudur?

- ▶ İnsanlar iki cinsiyetten birine sahip olarak dünyaya gelirler:
 - *Dişi ve erkek*
- ▶ O zaman, toplumda kadın ve erkek arasındaki farkları oluşturan temel etken bu biyolojik farklılık olabilir mi?
- ▶ Türkçe'de toplumsal cinsiyet terimi yerine genel olarak «*cinsiyet*» kullanılır. Bu yüzden de bir karışıklık söz konusudur.
- ▶ «*Cinsiyet*» terimi hem biyolojik olarak dişi veya erkek oluş farkını, hem de toplumsal olarak kadın ya da erkek oluş farkını belirtir.
- ▶ Ancak kişinin biyolojik özellikleri ötesinde, toplumsal duruş noktasını belirleyecek farklı bir terime ihtiyaç duyulmaktadır.
- ▶ Bu yüzden toplumdaki konuma bağlı olan «*cinsiyet*», «*toplumsal cinsiyet*» terimi ile ifade edilmektedir.

- ▶ ***Cinsiyet, sosyal davranışlarımızı yönlendirir.***
- ▶ **Kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklar, toplum içinde farklı davranışlar sergilememizde önemli rol oynarlar.**
- ▶ **Ancak toplumsal koşulları, gelenek ve öğretileri dikkate almadan, sadece biyolojik açıklamayı benimseme dar bir bakış açısıdır.**

Kadın - Erkek Farklılıkları

- ▶ Dünyadaki milyonlarca insan temelde iki farklı davranış özelliğine sahiptir, yani davranışları açısından iki farklı gruba indirgenebilir: *Kadın ve erkek*
- ▶ Kadınların ve erkeklerin gerçekten de toplum içinde farklı davrandıkları gözlenir.
- ▶ Beden dilleri farklıdır.

Kadın - Erkek Farklılıkları

- ▶ Otururken farklı biçimde otururlar, kendilerini farklı mimik ve jestlerle ifade ederler.
- ▶ Konuşma ortamında kadın ve erkek bir arada olduğunda erkekler daha çok söz keserlerken, kadınlar daha çok onaylayıcı veya destekleyici ifadeler takınırlar.
- ▶ Kullandığımız pek çok şeyde ise gerekli olmadığı halde toplumsal cinsiyet farkı vardır.

Kadın - Erkek Farklılıkları

- ▶ İnsanları toplum içinde cinsiyetleri göre kategorize ederek, onlara bu kategoriler bağlamında ayırıcı biçimde veya yanlı davranmak (aşağılamak veya yüceltmek) «*cinsiyetçilik*» olarak tanımlanır.
- ▶ Kadınlara karşı cinsiyetçilik temel olarak iki biçimde gerçekleşebilir: *Düşmanca cinsiyetçilik* ve *korumacı cinsiyetçilik*.
- ▶ Düşmanca cinsiyetçilik, ayırıcı veya yanlı davranış, açıkça diğerini aşağılamak, korkutmak, ona çeşitli sözel, fiziksel ve başka türden şiddet uygulamak veya bunun taraftarı olmak biçiminde gözlenebilir.

Kadın - Erkek Farklılıkları

- ▶ **Korumacı cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik kadar açıkça gözlenmez, ama yine de ayrımcı ya da yanlı davranılır.**
- ▶ **Ör; annelik kutsaldır, melektir, kadınlar çiçektir gibi söylemler kadınların yanındaymış gibi görünürken, aslında kadınları yaşayan insanlar olmaktan uzaklaştırır.**
- ▶ **Kadınlar toplumun beklentilerine uygun davranmak durumundadırlar.**
- ▶ **Beklentileri dışında davrandıklarında garip karşılanırlar.**

Sosyal Roller

- ▶ Kadınlar ve erkeklerin çoğunlukla birbirlerinden farklı davranışları aslında farklı yapıda olmalarından çok, toplumca onlardan beklenen davranışlarından, sorgulanmaksızın benimsenen toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanır.
- ▶ Toplumda kadınlar ve erkekler arasında bir rol paylaşımı vardır.
- ▶ İnsanlar bebeklikten başlayarak kendileri için biçilmiş olan rolü öğrenir ve buna göre davranırlar.

Sosyal Roller

- ▶ Kadın ve erkeğin oluşturduğu aile ortamı, hamilelik ve çocuk bakımı doğal olarak kadınları eve bağlamakta, kadınlar çocukların bakımı ve evin düzenini, erkekler de maddi geçimini sağlamakla yükümlü görünmektedir.
- ▶ Dolayısıyla, genel olarak kadının yeri evin içinde, erkeğin yeri de evin dışında olarak tanımlanır.

Sosyal Roller

- ▶ Dolayısıyla, kadın ve erkek rollerinin toplumsal yaşamda çok güçlü olduğunu ve diğer rollere de etki ettiğini gösterir.
- ▶ Genellikle erkekler toplumdaki konumları gereği, kadın işi olarak görülen bu işleri, başka yapacakları bir şey olmasa bile yapmak istemezler.
- ▶ Aynı şekilde kadınlar da, evde oturup kendi zamanının kendine göre düzenleyerek ev işi yapmak yerine her gün işe giderek evi geçindirmeyi, çocukların okulları ve diğer ihtiyaçlar için para kazanmayı tercih etmeyebilirler.
- ▶ Nitekim pek çok kadın, maddi durumu daha iyi olsa çalışmayacağını söylemektedirler.
- ▶ Bunun nedeni kadınların dışarıda çalıştıkları halde evdeki işlerinin çoğunu yine de yapıyor olmalarıdır. Çünkü iş yükleri artmaktadır.

Sosyal Roller

- ▶ ***Cam Tavan Sendromu***; kadınları engelleyen yasal bir durum yoktur. Ancak bütün koşulları yerine getirseler da çeşitli bahanelerle yükselmeleri gerçekleşmez.
- ▶ Dolayısıyla gerçekte kadınları durduran bir «tavan» vardır, ama aşmaya çalıştığımız sürece bu tavanı göremezsiniz.

Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları

- ▶ Hem kadınlar, hem de erkeklerle ilgili toplumda yaygın, yerleşik bazı kanılar vardır.
- ▶ Bunları çoğu zaman fark etmeyiz, hatta fark etmeden biz de bunlara göre davranırız.
- ▶ Kim olduğunu bilmediğimiz halde, kötü park etmiş bir arabanın şoförünün kadın, bir seri katilin de erkek olduğunu düşünürüz.
- ▶ Bunlar kadın ve erkeklerle ilgili *toplumsal cinsiyet kalıpyargılarıdır*.

Ötekileştirme

- ▶ Bir şeyi tanımlamak için sadece onun ne olduğunu anlatmak yetmez, aynı zamanda benzerlerinden farklarını da vurgulamamız gerekir.
- ▶ Bu durumda herhangi bir kategoriye tanımlamak için o olmayanı dışarıda bırakmak gereklidir.
- ▶ Tanımlanan kategorinin dışında kalmak nesnelere için bir sorun yaratmazken, insanlar için bazı problemlere yol açar. Bu insanlar, ötekileştirilir.